

רשב"י גלגול משה תיקן את תלמידו

רבי יהודה בן גרים שהיה גלגול המצרי!

(לקראת ל"ג בעומר יומא דהילולא של רשב"י)

בברוחו מפני הקיסר, שאמרו שם שמעון שגינה יהרג, לרמוז על סוד ניצוץ משה שברח מפני פרעה שרצה להורגו, וברח מפניו אל יתרו שנאמר (שמות יח ד) ויצילני מחרב פרעה, והשיג שלמותו אחר כך בסנה, לכן גם הרשב"י השיג שלמותו במערה במדברא דלוד.

ויהודה בן גרים שסיפר דברים לפני המלך, היה גלגול המצרי שהרגו משה, כי באמת ההרג הרג את הורגו, ולכן רשב"י ייב עיניו ביה ועשאו גל של עצמות, וגם במשה רבינו ע"ה נעשה המסירה על ידי הדיבור של (שמות ב יד) הלהרגני אתה אומר, וישמע פרעה ויבקש להרוג את משה, ואין כאן מקומו.

משה גלגול הבל הרג את המצרי גלגול קין

והנה מה שכתב כי רשב"י הוא נשמת משה רבינו, כן מבואר ב"ליקוטי ש"ס" לרבינו האריז"ל (מסכת שבת): "דע כי הרשב"י עליו השלום היה ניצוץ ממשה רבינו ע"ה, וכמו שמושה ברח מפני חרב פרעה והשיג שלימותו שם במדבר, כך הרשב"י ברח מפני הקיסר והשיג שלימותו שם במערה המדברא בלוד".

אמנם מה שכתב כי רבי יהודה בן גרים היה גלגול המצרי צריך ביאור, שהרי המצרי היה גי גמור, הנה כי כן איך זכה להתגלגל בגדול בתורה כרבי יהודה בן גרים. עוד ראוי להבין מה שכתב ה"נובלות חכמה" הנ"ל: "ויהודה בן גרים שסיפר דברים לפני המלך, היה גלגול המצרי שהרגו משה, כי באמת ההרוג הרג את הורגו", וצריך ביאור מה כוונתו באמרו: "כי באמת ההרוג הרג את הורגו", ובהשקפה ראשונה אין לו שום ביאור.

אך ביאור הענין הוא על פי מה שגילה לנו רבינו האריז"ל ב"שער הפסוקים" (פרשת בראשית דרוש ד' ופרשת שמות ד"ה ויהי בימים), הטעם שסיבב הקב"ה שמושה יהרוג את המצרי, זאת ועוד, מדוע הרגו בשם המפורש ולא בחרב, כי משה רבינו היה הגלגול של הבל, ואילו המצרי היה הגלגול של קין שהרג את הבל.

והנה מקרא מלא דיבר הכתוב (בראשית ט ז): "שופך דם האדם באדם דמו ישפך", כלומר השופך דם האדם לרצחו, כי אז "באדם" על ידי האדם עצמו שנרצח "דמו ישפך", כי שניהם באים בגלגול והנרצח הורג את רוצחו, לכן סיבב הקב"ה שהבל איש צדיק בא בגלגול משה, ואילו קין אחיו הרוצח בא בגלגול המצרי, וכאשר בא משה וראה איש מצרי מכה איש עברי, השיג ברוח קדשו כי טמון בו ניצוץ אחיו קין, על כן הרגו כדי לתקן את נפש קין אשר בקרבו, והרי הדברים בפרשת שמות (שם) בלשון קדשו:

"ויהי בימים ההם וירא איש מצרי מכה איש וגו'. הנה אמר הכתוב מאחיו לשון רבים, וקרי ביה מאחיו לשון יחיד בחי"ק תחת החי"ת, לרמוז מה שנתבאר אצלינו בפסוק (בראשית ד כד) כי שבעתים יוקם קין, כי זה

לקרובים אליו, וכך נתגלגל שנשמעו הדברים למלכות.

אולם כל לומד תורה ישכיל ויבין, שיש כאן שתי פליאות גדולות המחייבות אותנו לבאר הדברים ברחבת ידיים:

(א) מאחר שרבי יהודה בן גרים תלמידו של רשב"י היה אדם גדול, עד כדי כך שרשב"י מצא לנכון לומר לבנו שהוא אדם בעל צורה וילך אליו לקבל ממנו ברכה, איך יתכן שיצא ממנו מכשול כל כך גדול שנשמעו הדברים למלכות, וכתוצאה מכך גזרו מיתה על רשב"י והיה צריך לברוח ולהתחבר במערה י"ג שנה.

(ב) אנו רואים כי כשיצא רשב"י מהמערה היה כל כך שמח, עד שנתלבש במדת החסד להמתיק הדין של רבי אלעזר בנו, כמבואר בגמרא הנ"ל: "כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון", זאת ועוד שאמר מפורש: "הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא", ואכן עשה תיקון לכהנים לטהר להם את המקום.

הנה כי כן מאחר שכלל גדול הוא (אבות פ"ב מ"ב): "מצוה גוררת מצוה", מדוע לא מצא רשב"י לנכון ביום שמח זה לעשות חסד נוסף, לסלוח לתלמידו רבי יהודה בן גרים, שלא סיפר הדברים בכוונה אלא לא נזהר מלספר לקרובים אליו ונשמעו למלכות, הן אמת שלא נהג כראוי, אולם אין ספק שצטטער על כך צער רב, מדוע אם כן לא מחל לו רשב"י.

יהודה בן גרים גלגול המצרי

לכבוד ל"ג בעומר יומא דהילולא של התנא האלקי רשב"י, פתח דברינו יאיר לברר מקחו של צדיק מעשה רב של רשב"י, על פי מה שהביא ב"סדר הדורות" להגה"ק רבי יחיאל היילפרין זצ"ל [אשר כל מאורי עולם הפליגו מאד בגאונותו וקדושתו [בראשם החיד"א שכתב ב"שם הגדולים" (מערכת ספרים אות ס'): "ובחלק התנאים והאמוראים הן הראנו את כוחו בתלמוד ועוצם בקיאותו דכל רז לא אינס ליה... מבהילים את הרעיון מראות נפלאות ופלאי פלאות בקיאותו"].

והנה מה שכתב (חלק תנאים ואמוראים אות י' ערך יהודה בן גרים) דבר פלא בשם ספר "נובלות חכמה" להמקובל האלקי הישי"ר מקנדיאה, כי רשב"י היה נשמת משה רבינו ויהודה בן גרים היה גלגול המצרי שהרגו משה, לכן כמו שהרג משה את המצרי, כן הרג רשב"י נשמת משה את יהודה בן גרים גלגול המצרי, והנה מעט מלשון ה"נובלות חכמה" השלם (עלה ד' דף קנד):

"בזוהר פרשת בראשית (דף טו.) בריש הורמנותא דמלכא... פירוש רשב"י ע"ה הנרמז באותיות ברי"ש... נשמתו היתה נשמת משה רבינו ע"ה... לכן עשה ספרא דצניעותא ה' פרקים כנגד ה' חומשי תורה שסידר משה רבינו ע"ה.

וגם לא לחנם סדרו רבותינו ז"ל בגמרא במסכת שבת, סיפור המעשים של רשב"י

ניסא איזיל אתקין מילתא, [היות שקרה נס שיצאנו מהמערה בחיים אלך לתקן דבר שצריך תיקון]... אמר [רשב"י] איכא מילתא דבעי לתקוני, [האם יש כאן דבר שצריך תיקון].

אמרו ליה איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה, ואית להו צערא לכהנים לאקופי". כלומר יש כאן מקום שקבור בו מת, ואין ידוע איפה הוא קבור, וזה גורם צער לכהנים שצריכים תמיד לעקוף אותו מקום. מספר הגמרא (שם לד.) שגילה רשב"י בדרך נס המקום המדויק שהמת קבור שם, ופירש רש"י: "היה מקצץ תורמסין ומשליכן שם, ונעשה נס וצף המת במקום שהוא שם, וציינו למקום הקבר", וטויה בכך את שאר המקום לכהנים.

מסיים הגמרא הסיפור של יציאת רשב"י מהמערה: "חזייה [רשב"י ראה] ליהודה בן גרים, אמר [בפליאה], עדיין יש לזה בעולם, נתן בו עיניו ועשאו גל של עצמות". ופירש רש"י: "גל מעצמות, כמת שנרקב בשרו ונפל מזמן הרבה". כלומר שהקפיד עליו על שסיפר ונשמעו הדברים למלכות ועשאו גל של עצמות.

רבי יהודה בן גרים תלמיד רשב"י

עתה הבה נראה מי היה אותו יהודה בן גרים. חידוש גדול מצינו על כך בתוספות (שבת לג: ד"ה ה"ג ר"ת), כי לא היה אדם פשוט אלא אדם גדול תלמידו של רשב"י כמבואר בפירושו בגמרא (מועד קטן ט.ו.) זאת ועוד מבואר שם, שאמר רשב"י לבנו רבי אלעזר שילך לקבל ממנו ברכה, וכך שנינו שם:

"רבי יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי רבי שמעון בן יוחי, איפטור מיניה באורתא, לצפרא הדור וקא מפטרי מיניה, אמר להו ולא איפטרינו מיני באורתא, אמרו ליה, לימדנתו רבינו תלמיד שנפטרו מרבו ולן באותה העיר, צריך ליפטור ממנו פעם אחרת... אמר ליה לבריה, בני אדם הללו אנשים של צורה הם, זיל גביהון דליברכוך".

לכן לא גרס רבינו תם כאן בגמרא: "הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות", בלי תואר של כבוד, אלא גרס: "הלך רבי יהודה בן גרים". וגם בסוף הסוגיא לא גרס רבינו תם: "ועשאו גל של עצמות" שהוא לשון גנאי, אלא גרס: "נח נפשיה". יומתק להבין בזה מה שפירש רש"י: "וסיפר דבריהם, לתלמידים או לאביו ואמו, ולא להשמיען למלכות, ונשמעו על ידו למלכות".

בדרך הפשט נראה כי כוונת רשב"י ליישב דקדוק הלשון: "ונשמעו למלכות", ולא אמר: "וסיפר דבריהם למלכות", ומוכח שלא נתכוון לספר למלכות אלא נתגלגלו הדברים עד שנשמעו למלכות. אך לפי האמור יש לומר, כי היות שרבי יהודה בן גרים היה אדם גדול תלמיד רשב"י, לא יעלה על הדעת שהיה מוסר וסיפר את הדברים למלכות, לכן פירש רש"י רק שלא נזהר מלספר הדברים

לקראת ל"ג בעומר הבא עליו לטובה יומא דהילולא של התנא האלקי רשב"י, דבר בעתו מה טוב לברר וללבן מה שמצינו דבר פלא בגמרא (שבת לד.), כי כשיצאו התנא האלקי רשב"י ובנו רבי אלעזר מהמערה אחרי ששהו שם י"ג שנה, פגש רשב"י את יהודה בן גרים שלא שמר על דיבורו, וגרם בכך שמלכות רומי גזרה מיתה על רשב"י, וכתוצאה מכך היה צריך לברוח ולהתחבר במערה עד שמת המלך ונתבטלה הגזירה, והנה אחרי שיצא מהמערה פגש רשב"י את יהודה בן גרים ואמר: "עדיין יש לזה בעולם, נתן בו עיניו ועשאו גל של עצמות".

אך טרם שניכנס לעובי הקורה, הבה ניזכר מה היתה הסיבה לכך שרשב"י הענישו, זאת ועוד, מי היה אותו יהודה בן גרים, האם היה איש פשוט שלא ידע לשמור על לשונו, או גדול בתורה שנכשל לדבר במקום שהיה צריך לשתוק, אז הבה נשנן בקיצור את הגמרא שהוא המקור לבריחת רשב"י למערה, אשר שם זכה להגיע לגדולתו בתורת הסוד, כמו שידס הפייטן האלקי (פיוט בר יוחאי): "במערת צורים שעמדת שם קנית הודך והדרך".

שלימות רשב"י בתוך המערה

וכך שנינו בגמרא (שבת לג:): "דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, ויתבי יהודה בן גרים גבייהו, פתח רבי יהודה ואמר, כמה נאים מעשיהן של אומה זו, תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק, נענה רשב"י ואמר, כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמן, גשרים ליטול מהן מכס.

הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות, [רש"י: "וסיפר דבריהם, לתלמידים או לאביו ואמו, ולא להשמיען למלכות, ונשמעו על ידו למלכות"], אמרו [הרומיים], יהודה שעילה [ששיבח] יתעלה [להיות ראש המדברים], יוסי ששתק יגלה לציפורי, שמעון שגינה יהרג. אזלו טשו במערתא [התחבאו בתוך מערה]... איתבו תריסר שני במערתא, [ישבו י"ב שנה במערה].

אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא, אמר, מאן לודעיה לברי יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה, [בא אליהו ועמד על פתח המערה, אמר, מי יודיע לבר יוחאי שמת הקיסר ונתבטלה גזירת המות על רשב"י]. נפקו [יצאו מהמערה], חזו אינשי דקא כרבי זורעי, [ראו אנשים שחורשים וזורעים], אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף, יצתה בת קול ואמרה להם, להחריב עולמי יצאתם, חזירו למערתכם, הדור אזול [חזרו למערה].

איתבו תריסר ירחי שתא [ישבו שם י"ב חודש], אמרי משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש, [וכבר היתה להם כפרה ב"ב חודש שישבו במערה], יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם, נפקו [יצאו מהמערה], כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון [כל מקום שלקה רבי אלעזר היה רבי שמעון מרפא]... אמר [רשב"י], הואיל ואיתרחיש

המצרי הוא תערובת הרע שבקין אחיו של הבל שהוא משה, ונמצא כי ראה ברוח קדשו כי המצרי הזה המכה את האיש העברי, היה מן הרע של אחיו של קין, ולכן הרגו בשם המפורש לתקנו כנזכר".

הנה כי כן מבואר היטב דברי ה"נובלות חכמה" שכתב: "ויהודה בן גרים שסיפר דברים לפני המלך, היה גלגול המצרי שהרגו משה, כי באמת ההרג את הורגו". כוונתו ליישב בזה מדוע באמת המצרי שהיה גוי, נתגלגל ביהודה בן גרים שהיה תלמיד חכם, לכן הוסיף לבאר מה שהרג משה את המצרי: "כי באמת ההרג את הורגו", כלומר הבל שהיה ההרג שהרגו קין הרג בגלגול משה את הורגו קין שנתגלגל במצרי, נמצא כי נפש קין היתה טמונה בתוך המצרי, ולפי זה מבואר כי נפש קין שהיתה תחילה בתוך המצרי נתגלגלה אחר כך ביהודה בן גרים.

משה ורשב"י השתמשו באותו שם

ועתה בא וראה מה שעלה בידי דבר פלא, כי באותו שם שהרג משה רבינו את המצרי, ממש באותו שם נתן רשב"י עיניו ביהודה בן גרים ועשאו גל של עצמות, והוא השם תכ"ה היוצא מראשי תיבות הפסוק (תהלים קנ ו): "כִּל הַנְּשָׁמָה תִּהְיֶה, כִּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּמַּגִּלָּה עֲמוּקוֹת" על ואתחנן (אופן קצה):

"מבואר בספר הכונות שמשה הרג את המצרי בשם שמיני של ע"ב, והוא מבואר בפסוק (שמות ב יג) ויאמר לרשע למה תכה רעך, במלת תכ"ה נרמז שם זה שהוא יוצא מפסוק כ"ל ה'נשמה ת'ה'לל ראשי תיבות כה"ת". ומקור הדבר ב"פרי עץ חיים" (שער קריאת התורה פ"ה): "כי לא עזוב'ת דורשיך ה' סופי תיבות תכ"ה, והוא השם אשר הרג משה בו את המצרי, למה תכ"ה רעך... וכל המכוין בו ניצול מאדם רע כל היום".

והנה ב"שער מאמרי רז"ל" להאריז"ל על הגמרא כאן (שבת לד.): "אמר עדיין יש לזה בעולם, נתן עיניו בו ועשאו גל של עצמות", כתב וזה לשון קדשו: "הטעם הוא כי כל הדינים הם נאחזים בעינים... ולכן ראיה בגימטריא גבורה", וכמו שכתבתי בפסוק (תהלים צא ח) רק בעיניך תביט, בהבטת עיניך בלבד בהם, תיכף ושלומת רשעים תראה בלי טורח אחר". מבואר מזה כי רשב"י הרגו בשם הרמז בפסוק: "רק בעיניך תביט". נשאר לנו רק לבדוק איזה שם רמז בפסוק זה.

והנה מה שמצינו על כך ב"שער רוח הקודש" להאריז"ל (יחוד י): "חזו"ת בגימטריא כה"ת, ועל זה השם רמז הכתוב רק בעיניך תביט, כי תביט עם ד' אותיותיו עולה כה"ת... והרי כי כה"ת הם בחינת שני העינים שבהם מביט, ובכח זה השם מסתכל ברשעים ובמעשיהם ומענישם, וזה שאמר הכתוב (שם) ושלומת רשעים תראה". הרי לנו דברים ברורים כי רשב"י נתן עיניו ביהודה בן גרים ועשאו גל של עצמות, בשם כה"ת שהוא אותיות תכ"ה שבו הרג משה את המצרי.

וכן מבואר בפירושו ב"שער מאמרי רז"ל" (שבת קכח): "והנה שם זה הוא למעלה בראש במקום הנשמה, וסימנך כ"ל ה'נשמה ת'ה'לל י"ה הללויה, ירצה עם כל נשימה ונשימה תהלל י"ה, לפי שהשם הזה הוא העינים של מעלה, ובשם הזה היו הגדולים מביטים בעיניהם ברשעים ועושים אותם גל של עצמות, ובשם הזה הכה משה רבינו ע"ה את המצרי, וכן אמר משה לדתן למה תכה רעך, רצונו לומר מלת תכ"ה שרמז לשם כה"ת בהיפוך אותו".

ולפי המבואר שני הדברים קשורים זה בזה, כי משה רבינו הרג את המצרי שהיה

גלגול קין בשם תכ"ה, וגם רשב"י גלגול משה הרג את רבי יהודה בן גרים גלגול המצרי בשם תכ"ה.

משה הרג את המצרי בשם כדי לתקן נפש קין אחיו

בדרך זו במסילה נעלה לבאר, מה ראה התנא האלקי רשב"י על ככה, לתת עיניו בתלמידו רבי יהודה בן גרים שהיה אדם גדול בתורה, לסלקו מן העולם בשם תכ"ה שבו הרג משה את המצרי, על פי מה שאנו למדים חידוש גדול מדברי האריז"ל, כי משה רבינו הרג את המצרי בשם המפורש ולא בחרב, כדי לתקן בכך את נפש קין אחיו שהיה בתוך המצרי, כמבואר ב"שער הפסוקים" (פרשת שמות) הני"ל בסיום דבריו: "ונמצא כי ראה ברוח קדשו כי המצרי הזה המכה את האיש העברי, היה מן הרע של אחיו של קין, ולכן הרגו בשם המפורש לתקנו כנזכר".

והנה מה שכתב "כנזכר", נראה שכוונתו על מה שכבר כתב כן ב"שער הפסוקים" (פרשת בראשית דרוש ד): "כי הנפש [של קין] שהיא יותר גרועה, להיותה נאחזת בזוהמת הנחש... לכן נתגלגלה במצרי שהיה עכו"ם, כי הרע גבר על הטוב בבחינת הנפש, כי שם תכלית אחיזת הקליפות, ולכן משה שהיה הבל רצה לתקן את נפש קין אחיו, הטוב המעורב ברע של המצרי, ולכן לא הרגו בחרב כי אם בשם המפורש כנודע, והכוונה היתה לבררו מן הרע ולהעלותו אל הקדושה".

וכן כתב ב"שער הגלגולים" (הקדמה לו): "כי נפש קין להיותה נפש נאחזה בזוהמת הנחש מאד, וגבר הרע שבה על הטוב שבה, ונתגלגלה במצרי שהיה גוי, ומשה שהוא הבל רצה לתקנו על ידי שהרגו בשם המפורש".

בענין זה מצינו דבר נפלא ב"שער הפסוקים" (פרשת שמות ד"ה ולכהן מדין) שמביא ראיה ברורה לכך, ממה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת בלק קצד): כי במלחמת מדין כשתפס פנחס את בלעם, הרגו בחרב ככתוב (במדבר לא ח): "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב", כי לא רצה להרגו בשם המפורש כדי שלא תיכלל נפשו בקדושה. הרי כי על ידי הריגה בשם המפורש יש תיקון לניצוץ הקדוש, ומזה נשכיל להבין כי משה הרג את המצרי בשם המפורש ולא בחרב, כדי לתקן בזה את הניצוץ של נפש קין אחיו שהיה בתוך המצרי.

רשב"י תיקן נשמת תלמידו רבי יהודה בן גרים

מעתה לא נפלאת היא לומר, כי כשם שהרג משה את המצרי בשם תכ"ה, כדי לתקן את נפש קין אחיו שנתגלגל בגוף טמא של המצרי, כן נתן רשב"י ניצוץ משה את עיניו בבחינת: "רק בעיניך תביט" ברבי יהודה בן גרים, כדי לתקן ולזכך בשם תכ"ה את נפש קין שנתגלגל בו. וזהו שכתב ה"נובלות חכמה" בענין זה: "ולכן רשב"י ירב עיניו ביה ועשאו גל של עצמות, וגם במשה רבינו ע"ה נעשה המסירה על ידי הדיבור של (שמות ב יד) הלהרגני אתה אומר, וישמע פרעה ויבקש להרוג את משה, ואין כאן מקומו".

ואם ישאל השואל הלא משה רבינו כבר הרג את המצרי בשם זה כדי לתקנו, מדוע אם כן היה צריך רשב"י לתקנו שנית, אולם הדברים ברורים כי בפעם הראשונה לא נתקן לגמרי על ידי משה, שהרי היה מגולגל בגוף של המצרי שהיה גוי, לכן היה צריך להתגלגל שנית בגוף של יהודי ונתגלגל ברבי יהודה בן גרים, ומטעם זה בא רשב"י שהיה הניצוץ של משה ולמד עמו תורה כדי להשלים תיקונו.

והנה מתחילה חשב רשב"י כי במה שלמד תורה כבר נשלם תיקונו, אולם כאשר ראה שלא שמר על פיו וסיפר הדברים עד שנתגלגלו למלכות, הבין מזה כי עדיין נשאר בנפש קין שבו קצת זוהמה מזוהמת המצרי, לכן דוקא באותו זמן שיצא מהמערה ועשה תיקונים, סיבב הקב"ה שיפגוש את תלמידו רבי יהודה בן גרים כדי שישלים את תיקונו.

וכאשר ראה רשב"י את תלמידו רבי יהודה בן גרים וזכר מה שגרם בדיבורו, התפלא ואמר: "עדיין יש לזה בעולם", לא אמר בלשון נוכח: "עדיין אתה נמצא בעולם", אלא בלשון נסתר: "יש לזה בעולם", כלומר עדיין יש בעולם מזוהמת המצרי, [ויש לרמז: "עדיין יש לזה" - ז"ה נפשית, או לפי גירסת התוספות: "ז"ה נפשית", כי על ידי זיכור זה זכה רבי יהודה בן גרים להשלים תיקונו בעולם הזה, והחזיר נפשו נקי מכל סיג ופגם לבוראו.

מזה הבין רשב"י שעדיין מוטל עליו להשלים תיקונו: "נתן בו עיניו", שנתכוון לשם תכ"ה בבחינת: "רק בעיניך תביט", שבשם זה התחיל משה לתקן את נפש קין שבתוך המצרי, וגם הוא נתכוון בשם זה כדי לבטל מרבי יהודה בן גרים את זוהמת המצרי, "ועשאו גל של עצמות", או לפי גירסת התוספות: "ז"ה נפשית", כי על ידי זיכור זה זכה רבי יהודה בן גרים להשלים תיקונו בעולם הזה, והחזיר נפשו נקי מכל סיג ופגם לבוראו.

"מצוה גוררת מצוה"

ועתה בא וראה כמה נפלאים הם דברי חכמינו ז"ל בגמרא, שהקדימו לספר לנו התיקון הראשון שעשה רשב"י ביציאתו מהמערה לכבוד הנס, שטיהר לכהנים את המקום שהיה קבור בו מת ולא ידעו איפה הוא קבור, ועשה רשב"י מופת שצף המת במקומו, ובכך הפריד את הטומאה משאר המקום שהיה טהור, כי זאת היא עבודתו של רשב"י להפריד את הטוב מן הרע ואת הטהור מן הטמא.

ובאמת תיקון נפלא זה היה בבחינת: "מצוה גוררת מצוה", לתיקון נוסף שעשה רשב"י ממש בבחינה זו לתלמידו רבי יהודה בן גרים גלגול המצרי, שהרי גם בנפשו היה טמון קצת טומאה מזוהמת המצרי שלא היה ידוע, עד שבא רשב"י ונתכוון בשם תכ"ה להוציא ממנו זוהמת הטומאה, ובכך הפריד את הטמא מן הטהור ונשאר רבי יהודה בן גרים כל כולו טהור ומזוכך.

והנה כאשר נתבונן בזה תתמלא נפשנו התפעלות עצומה, איך הקב"ה מגלגל בדרכים נפלאים תיקון הנשמות, כי מתחילה נתגלגל קין שהרג את הבל בתוך המצרי, ובא משה גלגול הבל והרג את המצרי בשם תכ"ה כדי לתקן את נפש קין אחיו. והנה הנפש של קין שבתוך המצרי גרם למשה גלגול הבל אחיו לברוח למדין, אשר שם השיג את שלימותו כמראה הסנה והוציא את ישראל ממצרים ומסר להם את התורה, ובכך היה קצת תיקון לנפש קין שבתוך המצרי שגרם לכל זה.

אחר כך נתגלגל קין שהיה בתוך המצרי ביהודה בן גרים, ובא רשב"י גלגול משה ולמד עמו תורה כדי להשלים תיקונו, אך עדיין נשאר בו קצת מזוהמת המצרי, ומחמת כן לא שמר יהודה בן גרים על דיבורו, וגרם לרשב"י לברוח ולהתחבא במערה שהשיג שם את שלימותו, ובזכות זה כשיצא רשב"י מן המערה גילה תורת הנסתר בישראל, לכן כשפגש רשב"י בתלמידו יהודה בן גרים נתן בו עיניו, לתקנו בשם תכ"ה שהתחיל משה לתקן בשם זה את נפש קין אחיו ונשלם תיקונו. יהי רצון שיתקיים בנו דברי הפייטן האלקי: "תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, ימליץ טוב בעדנו, אדונינו בר יוחאי".

תוספות: רבי יהודה בן גרים היה אדם גדול תלמיד רשב"י, ששלח את בנו רבי אלעזר לקבל ממנו ברכה

פלא: איך יתכן כי ביום שמחת רשב"י כשיצא מהמערה, לא סלח לתלמידו יהודה בן גרים שנכשל בדיבורו

סדר הדורות:

כשם שמשה הרג את המצרי כן הרג רשב"י גלגול משה את יהודה בן גרים גלגול המצרי

אריז"ל: משה גלגול הבל הרג את המצרי גלגול קין, לקיים:

"שופך דם האדם באדם"

על ידי הנרצח "דמו ישפך"

אריז"ל: משה הרג את המצרי בשם ולא בחרב,

כדי לתקן בכך את נפש קין שנטמאה בזוהמת המצרי

אריז"ל: משה רבינו הרג את המצרי בשם תכ"ה וגם רשב"י נתן עיניו ביהודה בן גרים בשם תכ"ה

רשב"י למד תורה עם יהודה בן גרים גלגול קין לתקנו, אבל כשנכשל בדיבורו הבין שעדיין נשאר בו זוהמה

רשב"י התפלא: "עדיין יש לזה בעולם" - ז"ה נוסטריקון ז'והמת ה'מצרי, לכן נתן בו עיניו לתקנו בשם תכ"ה